

14. Her yıl Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen Narenciye İhracatı Teşvik Prim tutarlarında, Türkiye ve Türkiye üzerinden AB ve III. Ülkelere yapılan İhracatlar ile ilgili Teşvik Primi Tutarları aynı belirlendiği takdirde, AB ve III. Ülkelere yapılacak İhracatlar için tıpkı Türkiye'ye yapılan İhracatlarda olduğu gibi istenilen ve gerekli görülen belgeler Ticaret Dairesi Müdürlüğü tarafından yeterli bulunup kabul edilecektir.

15. Bu Uygulama Usul ve Esaslar Bakanlar Kurulu kararına bağlı olarak yeniden düzenlenir.

KARAR SAYISI: Ü(K-I)261-2025

DÖRDÜNCÜ KALKINMA PLANI (2025-2029) STRATEJİSİ, AMAÇLARI VE
MAKRO HEDEFLERİ

(Önerge No:300/2025)
(KKTCCB.)

Bakanlar Kurulu, Devlet Planlama Örgütü Müsteşarlığı tarafından hazırlanıp ekte sunulan "Dördüncü Kalkınma Planı (2025-2029) Stratejisi, Amaçları ve Makro Hedefleri"nin onaylanmasına karar verdi.

19.2.2025

BİRİNCİ BÖLÜM

PLAN ÖNCESİ DÖNEMDE DÜNYA'DA VE KKTC'DE GELİŞMELER

1. GİRİŞ

1. 2025-2029 dönemini kapsayan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, küreselleşmenin her alanda etkili olduğu, kişiler, kurumlar ve uluslar için fırsatların ve risklerin arttığı bir dönemde hazırlanan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştireceği dönüşümleri ortaya koyan, ülkemizin temel değerlerini ve beklentilerini esas alarak kalkınma hedeflerimize ulaşılmasını sağlayacak kapsamlı bir yol haritası olacak temel politika dokümanıdır.
2. Dördüncü Kalkınma Planı, "İstikrarlı ve güçlü büyüyen, rekabetçi ve yüksek katma değerli üretim kapasitesinin artırıldığı, yaşanabilir mekanlar ve sürdürülebilir bir çevre ile nitelikli ve sağlıklı insan, güçlü toplum yaratmaya odaklanan ve uluslararası iş birliğini artırmayı hedefleyen bir Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti" vizyonuyla hazırlanmıştır.
3. Kalkınma Planı, kamu kesimi için emredici, özel sektör ve toplumun geneli için de yol gösterici olarak uzun vadeli bir perspektif ve hedef birliği sağlamaya hizmet edecektir. Bu çerçevede, kamu, özel sektör ve toplum arasında iletişime ve ortak hedeflere dönük iş birliğine katkıda bulunacaktır. Böylece, tüm paydaşların sahiplenmesiyle, toplumsal potansiyelimizin tamamının harekete geçirildiği bir ortamda, ekonomik ve sosyal gelişme hızlandırılacak, kapsayıcı bir kalkınma süreci çerçevesinde halkımızın yaşam kalitesi artırılabilecektir.
4. Dördüncü Kalkınma Planı, ülkemizin sürdürülebilir kalkınma sürecinin stratejik bir yaklaşımla yönetilmesini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Mevcut kaynakların

verimli kullanılmasını, bu kaynakların orta ve uzun vadede geliştirilmesini ve ekonomik ve sosyal açıdan en yüksek katma değeri üreten alanlara yönlendirilmesini destekleyici bir rol üstlenecektir.

5. Dördüncü Kalkınma Planı; “İstikrarlı ve Güçlü Büyüme”, “Rekabetçi ve Yüksek Katma Değerli Üretim Kapasitesinin Artırılması”, “Yaşanabilir Mekanlar, Sürdürülebilir Çevre”, “Güçlü Toplum İçin Nitelikli ve Sağlıklı İnsan,” ve “Kalkınma için Uluslararası İş Birliği” olmak üzere beş ana eksen oluşturulmuştur. Sektörel ve tematik politikalar ve hedefler oluşturulan eksenlerin altında ele alınmış ve aynı stratejik amaca hizmet edecek şekilde ilişkilendirilmişlerdir.
6. “İstikrarlı ve Güçlü Büyüme” ekseninde para, maliye, enflasyon, ödemeler dengesi, finans, sosyal güvenlik, kamu işletmeciliği ve istatistik altyapısının geliştirilmesi politikaları ile bu politikaları güçlendirecek makroekonomik hedeflere ilişkin temel çerçeve, politika ve hedeflere yer verilmektedir.
7. “Rekabetçi ve Yüksek Katma Değerli Üretim Kapasitesinin Artırılması” ekseninde başta öncelikli sektörler ile öncelikli gelişme alanları olmak üzere turizm, yükseköğrenim, sanayi, ticaret, tarım, sektörel politikalar ve üretimde yeşil ve dijital dönüşümün gerçekleştirilmesiyle ekonomide rekabetçi bir anlayışla verimlilik artışı sağlanarak toplumsal refah artışına katkı sağlayacak politikalar yer almaktadır.
8. “Yaşanabilir Mekanlar, Sürdürülebilir Çevre” ekseninde yerleşim yerlerinin ve toplumun afetlere karşı dirençliliğinin artırılması önceliğinde, çevrenin korunması, şehirlerde ve kırsal alanlarda yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik politikalar yer verilmektedir.
9. “Güçlü Toplum İçin Nitelikli ve Sağlıklı İnsan” ekseninde kapsayıcı büyüme yaklaşımı çerçevesinde eğitim, sağlık, spor, kadın ve çocuk, yaşlı nüfus, gençlik, sosyal hizmetler, kültür ve sanatın geliştirilmesi, istihdam ve çalışma hayatının güçlendirilmesi ve sosyal refahı toplumun tüm kesimlerine yaymayı amaçlayan politikalar yer almaktadır.
10. “Kalkınma İçin Uluslararası İş Birliği” ekseninde ise Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devletleri Teşkilatıyla ekonomik ilişkiler, uluslararası örgütler ile ilişkiler ve yurtdışında bulunan Kıbrıslı Türklerle ilişkilerin artırılmasına yönelik politikalar ele alınmaktadır.

11. Yürütmenin etkin ve hızlı karar alma mekanizmaları aracılığıyla Dördüncü Kalkınma Planının etkili bir şekilde hayata geçirilmesi sağlanacaktır. Kamu kurumları, Planın vizyon, hedef, ilke ve politikaları çerçevesinde kendi görev alanlarına ilişkin politika ve hedeflerin uygulanmasından sorumlu olacaktır.
12. Dördüncü Kalkınma Planı, kamu kurum ve kuruluşlarının önceliklerini belirlemede yön verecek bir politika seti sunmaktadır. Planda öngörülen politika ve hedeflerin etkin bir şekilde uygulanması amacıyla orta vadeli programlar, yıllık programlar, sektörel politikalar ile kurumsal politikalar Kalkınma Planı esas alınarak hazırlanacaktır. Kalkınma Planı bütçe sürecinde kaynak tahsisi açısından orta vadeli programlar için temel çerçeveyi oluşturacak; kamu kurum ve kuruluşların yatırım ve cari harcamalarını, kurumsal ve hukuki düzenlemelerini Planda öngörülen politika ve hedefleri dikkate alarak gerçekleştirecektir.
13. Kalkınma Planının izlenmesi ve değerlendirilmesi Devlet Planlama Örgütü koordinasyonunda ve ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği içerisinde yıllık programlar aracılığıyla gerçekleştirilecek ve Plan hedeflerine ilişkin gerçekleştirmeler yıllık olarak Başbakan'a raporlanacaktır.
14. Dördüncü Kalkınma Planı, KKTC Başbakanlığı Devlet Planlama Örgütü koordinasyonunda katılımcı bir yaklaşımla kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, sivil toplum örgütü temsilcileri ile akademik çevrelerin katkılarıyla hazırlanmıştır.
15. Plan hazırlık çalışmaları çerçevesinde 22 Eylül 2023 tarihli ve 06/2023 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile 14 Özel İhtisas Komisyonu oluşturulmuştur. Bu kapsamda gerçekleştirilen toplantılara yaklaşık 350 kişi katılım sağlamıştır. Ayrıca Plan metninin oluşturulmasında, Bakanlıklar başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri (STÖ), akademisyenler, özel sektör temsilcileri ile yapılan istişare toplantılarının sonuçlarından yararlanılmıştır.

2. KÜRESEL GELİŞMELER VE EĞİLİMLER

2.1. DÜNYA EKONOMİSİNDE MAKROEKONOMİK GELİŞMELER VE BEKLENTİLER

16. Tüm dünyayı ekonomik ve sosyal açıdan olumsuz etkileyen Covid-19 küresel salgınının etkileri tamamen kaybolmadan, 2022 yılında Rusya-Ukrayna savaşının başlamasıyla enerji ve gıda fiyatlarında rekor seviyelerde artış olmasının etkisiyle artan enflasyonist eğilimler, birçok merkez bankalarının politika faizlerini artırmalarına neden olmuştur. İktisadi faaliyetteki toparlanmanın düşüş göstererek devam etmesi merkez bankalarının sıkılaştırma yönündeki adımlarını sürdürmesini kolaylaştırmıştır.
17. 2022 yılında, iktisadi faaliyetlerdeki toparlanma devam etmesine rağmen enflasyon tüm dünyada en öncelikli sorun haline gelmiştir. 2023 yılında ise arz zincirlerindeki zorlukların azalması, düşen enerji fiyatları ve uygulanan sıkı para politikaları sayesinde küresel enflasyon düşüşe geçmiştir. Ancak çekirdek enflasyonun göreceli yüksek seyretmesi bir sorun olarak devam etmektedir.
18. IMF küresel ekonomik büyümenin önceki yıllara göre yavaşlayarak sabit şekilde büyümeye devam edeceğini öngörmektedir. IMF 2023 yılında %3,3 düzeyinde gerçekleşen küresel ekonomik büyümenin 2024 ve 2025 yıllarında %3,2 düzeyinde gerçekleşmesinin beklendiğini açıklamıştır. Açıklanan son üç yıldaki gerçekleşen büyüme oranlarının, son 20 yıllık ortalamanın ve pandemi öncesi dönemin altında kaldığı görülmektedir.
19. Ayrıca IMF tahminlerine göre, 2023 yılında %0,8 düzeyinde gerçekleşen küresel mal ve hizmet ticaret hacmi artışının, 2024 yılında hız kazanarak %3,1 seviyesine çıkması ve 2025 yılında %3,4 seviyesine ulaşması beklenmektedir. İsrail-İran arasındaki gerginlikler, Suriye'deki rejim değişikliği ve Orta Doğu'daki diğer bölgesel sorunlar ticaret akışları üzerinde belirgin riskler oluşturmaya devam etmekte ve küresel ticareti olumsuz etkilemektedir.
20. Küresel şokların süregelen etkileri yanında yeni risklerin ekonomilerin büyümesinin şekillenmesinde belirleyici olmaya devam ettiği görülmektedir. Küresel enflasyonun dirençli bir soruna dönüşmesinde en büyük etkenin arz kesintileri ve yüksek emtia fiyatları olduğu açıkça görülmektedir. Jeopolitik riskler, finansal koşullar ve arz yönlü faktörler emtia fiyatları üzerinde belirleyici olmaktadır. Enerji hariç emtia fiyatlarının

geneline yayılan bir düşüş görülmele birlikte emtia fiyatları son on yıl ortalamasının üzerinde seyretmeye devam etmektedir. Jeopolitik riskler petrol fiyatları üzerinde etkili olmaya devam etmekte, fiyatlardaki hareketliliğin artmasına neden olmaktadır.

21. IMF, 2023 yılında %6,7 oranında gerçekleşen küresel enflasyonun 2024 yılında %5,8, 2025 yılında ise %4,3 seviyesine ineceğini öngörmektedir. Bu oranın gelişmiş ülkelerde daha düşük seviyelerde olması beklenirken, gelişmekte olan ülkelerde daha yüksek olacağı tahmin edilmektedir. Gelişmiş ekonomilerde 2023 yılında %4,6 olarak gerçekleşen enflasyonun 2024 yılında %2,6 ve 2025 yılında %2,0 seviyesine gelerek yavaşlayacağı tahmin edilmektedir. Gelişmekte olan ekonomilerde ise 2023 yılında %8,1 olan enflasyonun 2024 yılında %7,9 ve 2025 yılında %5,9 seviyesinde devam etmesi beklenmektedir.
22. Gelişmiş ekonomilerde parasal sıkılaştırma hız kesmiş ancak küresel büyümeyi sınırlamaya devam etmektedir. Gelişmiş ülkelerde devam eden parasal sıkılaştırma ve bankacılık sektörü sorunları bu ülkelerin kredi koşullarını kötüleştirmeye devam ettiğinden küresel büyümenin önümüzdeki dönemde de yavaşlaması beklenmektedir.
23. İşgücü piyasalarındaki güçlü seyir ve enflasyonun hedeflerin üzerinde seyretmesi nedeniyle merkez bankaları sıkı duruşlarını sürdürmekte, önümüzdeki dönemde ise gelişmiş ülke merkez bankalarının genel olarak daha geç ve yavaş gevşemeye gideceği beklenmektedir. Gelişmiş ülke merkez bankalarının para politikalarının daha uzun süre sıkı kalacağı beklentisi ile küresel risk alma eğiliminde azalma gözlenmiştir.
24. Kullanımı yaygınlaşmaya başlayan yapay zekâ ve artan dijitalleşme özellikle işgücü piyasalarında önemli değişimler ortaya çıkarmıştır. Bu değişimlerin toplam faktör verimliliğini pozitif yönde etkilemesi beklenirken, kısa vadede işgücü piyasalarında yönetilmesi gereken şoklara da neden olabileceği düşünülmektedir.
25. Dünya ekonomisinde imalat sanayisinde Endüstri 4.0 dönüşümü yaşanmaktadır. Yeni endüstri çağının hızla benimsenmesinde pandeminin etkisiyle artan dijitalleşme önemli rol oynamıştır. Endüstri 4.0'ın gelişim hızı, kapsamı ve etkisi işletmelere ve nüfusa çeşitli etki, fırsat ve riskler getirmiş, dünya ekonomisi dijital üretim pazarına yönelirken akıllı fabrika ve üretim teknolojilerine yatırımlar artmıştır.
26. Küresel ekonomik büyümenin, 2022-2025 döneminde %3,3 oranında gerçekleşmesi öngörülürken küresel enflasyon baskısındaki azalmaya ve gelişmiş ekonomilerdeki

gelişmelere bağlı olarak, 2026-2029 döneminde %3,2 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

27. 2026-2029 döneminde gelişmiş ekonomilerde iktisadi faaliyetteki düşüşün yavaşlaması ve büyümenin %1,7 oranında gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu dönemde, küresel enflasyon baskısındaki azalmayla birlikte yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerin de göreceli olarak toparlanma kaydederek yıllık ortalama %4,0 oranında büyümesi öngörülmektedir.
28. Yaşanan küresel salgın, savaşlar, jeopolitik riskler ve ABD ve Çin arasındaki ticaret alanındaki gerilimler dünya ticaret hacminin artış hızını oldukça fazla sınırlamıştı. 2022-2025 döneminde, yıllık ortalama %3,2 olan dünya ticaret hacmi artışının, devam eden bölgesel gerilimlere rağmen 2026-2029 döneminde yıllık ortalama %3,3 oranında gerçekleşeceği öngörülmektedir.
29. Gelişmiş ekonomilerde 2022-2025 döneminde %4,1 olarak öngörülen yıllık ortalama enflasyonun, 2026-2029 döneminde %2,0 oranına düşmesi beklenmektedir. Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomiler grubunda ise 2022-2025 döneminde %7,9 oranında gerçekleşmesi beklenen enflasyonun 2026-2029 döneminde %4,2 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.
30. Yaşanan küresel salgının uzun dönemli etkilerinin, yüksek enflasyonun, Rusya-Ukrayna ve Ortadoğu'daki savaş başta olmak üzere bölgesel ve küresel gerginliklerin, finansal sektör kırınlıklarının ve korumacılık eğilimlerinin önümüzdeki dönemde de küresel ekonomiyi şekillendirmeye devam edeceği öngörülmektedir.

Tablo 1: Dünya Ekonomisine İlişkin Temel Makroekonomik Göstergeler

	2022-2025*	2026-2029*
Dünya GSYİH Değişimi	3,3	3,2
Gelişmiş Ekonomiler	2,1	1,7
Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	4,2	4,0
Dünya Ticaret Hacmi	3,2	3,3
Dünya Enflasyon Oranı		
Gelişmiş Ekonomiler	4,1	2,0
Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	7,9	4,2
Cari İşlemler Dengesi/GSYİH		
Gelişmiş Ekonomiler	0,1	0,5
Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ekonomiler	0,7	0,0

Kaynak: Uluslararası Para Fonu, Dünya Ekonomik Görünüm Raporu, Ekim 2024. *: Dönem ortalaması

2.2. PLAN ÖNCESİ DÖNEMDE KKTC'DEKİ EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞMELER

31. 2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 salgını tedarik zincirleri, üretim, istihdam ve ticaret konularında yaşanan aksaklıklar sebebiyle birçok sektörü olumsuz etkilemiş, ekonomi genelinde arz ve talep problemleri yaşanmıştır. Salgını önlemek amacıyla yaşanan kısıtlamalar ve alınan tedbirler nedeniyle ekonomik faaliyetlerin birçok sektörde durdurulması veya yavaşlaması ekonomiyi kötü etkilemiştir.
32. Salgının ardından 2022 yılı şubat ayında Rusya ve Ukrayna arasında başlayan savaşın bölgesel değer zincirlerinde aksamaya yol açması gıda ve enerji başta olmak üzere emtia fiyatlarının yükselmesine neden olmuştur. Gıda ve enerji fiyatlarında yaşanan yükseliş de özellikle enerji alanında dışa bağımlı olan KKTC ekonomisini kötü etkilemiştir.
33. KKTC ve TC arasında imzalanan İktisadi ve Mali İşbirliği Anlaşmaları ile bütçe açığı ve kamu borç stoku azaltılarak, borç sürdürülebilirliğini sağlayacak düzenlemeler ile mali disiplini güçlendirme yönünde adımlar atılması kararlaştırılmıştır. 2024 yılında imzalanan anlaşma ile TC devleti KKTC'ye 13 milyar 500 milyon TL'ye kadar olmak üzere hibe ve 2 milyar 400 milyon TL'ye kadar olmak üzere kredi olarak yardıma bulunmayı taahhüt etmiştir.

34. 2020 yılında Covid-19 salgını nedeni ile %16,2 oranında reel küçülme kaydedilen GSYİH, 2021 yılında salgının hala devam eden etkisi ile beklentilerin altında kalarak %3,92 oranında reel büyüme göstermiştir. Ancak 2022 yılında %13,3 oranında güçlü bir büyüme kaydedilmiştir. 2023 yılında büyüme yavaşlayarak %7,3 oranında devam etmiştir. 2020-2024 yıllarını kapsayan dönemde GSYİH ortalama büyüme hızının %3,9 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.
35. KKTC'nin ekonomik büyümesi pandemi sonrası dönemde hızlanmış, kişi başına düşen milli gelir 2021 yılında 9.671 ABD Dolarına, 2022 yılında ise 12.245 ABD Dolarına ulaşarak toparlanma sağlamıştır. Bu toparlanma 2023 yılında Kişi başına düşen milli gelirin 14.599 ABD Dolarına yükselmesiyle devam etmiştir.
36. Dış ticaret verileri incelendiğinde, pandemi sonrası ülkenin dış ticaret açısından da önemli gelişmeler kaydettiği görülmektedir. İstatistik Kurumunun yayınladığı Ödemeler Dengesine göre 2022 yılında ihracat 144,7 milyon ABD Doları iken, 2023 yılında 176,2 milyon ABD Dolarına ulaşmıştır. Ancak, ihracat değeri her yıl artmasına rağmen ithalat değerinin artma hızı daha fazla olduğu için dış ticaret açığı da genişlemektedir. Bu çerçevede, 2022 yılında %6,34 gerçekleşen ihracatın ithalatı karşılama oranının 2023 yılında %6,18 olmuştur.
37. Ülkenin dış ticaretinin ekonomiye katkısı oldukça önemlidir. Dış Ticaret Hacmi/GSYİH oranı, 2021 yılında %50,2 iken, 2022 yılında %54,2'ye yükselmiş, 2023 yılında ise bu %53,87 seviyesinde gerçekleşmiştir.
38. Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında yapılan ihracat rakamları da yıllar itibarı ile artış göstermiş olup, 2022 yılında 14.765.427 ABD Doları olan ihracat rakamı 2023 yılında 16.744.498 ABD Dolarına yükselmiştir. Yeşil Hat ticaretindeki artış hem yapısal ilerlemeleri hem de kısa vadeli fırsatları yansıtmaktadır.
39. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisi ithalat ve döviz ağırlıklı bir yapı ve piyasaya sahip olduğundan, döviz kurları ile dünya petrol fiyatlarında oluşabilecek dalgalanmalar tüketici enflasyon rakamları üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede, 2021 yılı sonunda %46,1 olarak kaydedilen enflasyon oranı, 2022, 2023 ve 2024 yıllarında sırasıyla yüzde %94,51, %83,6 ve %53,29 olarak gerçekleşmiştir.
40. Çalışma hayatı ile ilgili verilere bakıldığında, KKTC'nin pandemi dönemi yaşanan işsizlik sorununun büyük ölçüde azaldığı, istihdam piyasasının canlanmakta olduğu görülmektedir. 2022 yılında işsizlik oranı %6,3 iken 2023 yılında %5,1 olarak

gerçekleşmiş, 2023 yılında kadınların işgücüne katılım oranı %38,3'e, istihdam oranı ise %36,1'e ulaşmıştır. 2023 yılında yaratılan toplam istihdamın %44'ünün kadınlar olmak üzere, 9.600'ün üzerinde yeni istihdam yaratıldığı ve yeni yaratılan istihdama en fazla katkıda bulunan sektörlerin hizmet ve inşaat sektörleri olduğu görülmektedir.

41. Kamu yatırımlarının bütçe giderleri içerisindeki payı 2022 yılında %5,73 seviyesinde gerçekleşmiş, 2023 yılında ise artarak %8,04 seviyesine ulaşmıştır. Kamu yatırımlarının yıllar itibarıyla GSYH içindeki payına bakıldığında ise, 2022 yılında %2,5 düzeyinde gerçekleştiği, 2023 yılında ise %1,5 seviyesine gerilediği görülmektedir.
42. Ülkemizin lokomotif sektörlerinden olan turizm sektörü pandemiden olumsuz etkilenmesine rağmen sonraki süreçte hızlı bir toparlanma yaşamış, cari işlemler dengesine olumlu katkı sağlamayı sürdürmüştür. 2021 yılında 340,3 milyon ABD Doları olan net turizm geliri, 2022 yılında 1.162,3 milyon ABD Dolarına ulaşmıştır. 2023 yılında ise bu gelir 1.707,2 milyon ABD Doları seviyesinde gerçekleşmiştir.
43. Ülkemizin bir diğer lokomotif sektörü olan yükseköğrenim sektörü de Covid-19 salgınından en fazla etkilenen sektörlerden olmuştur. Yükseköğrenimde uluslararası vizyona sahip, güvenilir, kalite odaklı, sürdürülebilir bir yapı oluşturulması öncelikli politikalar içerisinde yer almakta olup, 2022 yılında 21 olan yükseköğrenim kurumu sayısı 2023 yılında 23'e ulaşmıştır. Ayrıca, yükseköğrenimde uluslararası iş birliği ve kalitenin artırılması için TC üniversiteleri ile protokoller yapılmıştır. 2022 yılında 3 olan protokol sayısı 2023 yılında 5'e yükselmiştir.
44. Tarım sektörü 2021 yılında %1,5 küçülme göstermiştir. 2022 yılında da %5,3 daralma gösteren tarım sektörü, 2023 yılında da %2,7 oranında daralmıştır. Bu sektörün daralmasında yüksek girdi maliyetleri, iklim değişikliği, pazar sorunları gibi birçok etken rol oynamıştır. Ülkemiz için önemli ihracat potansiyeli olan narenciye sektöründe 2023-2024 yıllarında yaşanan sıkıntıların çözülmesi, sürdürülebilir bir yapıda devam edebilmesi ve pazarda rekabet edebilirliği artırmak için Türkiye ile KKTC arasında narenciye alanında mutabakat zaptı imzalanarak, sektörde ileri meyve işleme ve donmuş-soğuk depolama kapasitesinin geliştirilmesi projesi hayata geçirilmiştir.
45. KKTC'nin toplam ihracatının önemli mallar itibarıyla dağılımına bakıldığında, en önemli ihraç edilen mal grubu olarak süt ürünleri öne çıkmaktadır. Güvenli Yem ve Süt Sertifikası (PDO) bulunan süt üretim çiftlikleri çoğaltılarak hellim ihracatının artırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Ülkemizde PDO sertifikalı üretim

yapabileceğini belgeleyen 4 üretici 2024 yılı itibarı ile sertifika almış, 15 süt üretim çiftliği de üretim için uygun ve hastalıklardan arı olduğunu belgeleyen sertifikalarını almıştır.

46. İnşaat sektörü 2021 yılında %23 büyüyerek, pandemi sonrası ekonomik toparlanmanın öncü sektörlerinden biri olmuştur. Bu sektörün büyümesinde, konut ve altyapı projelerinin yeniden başlaması veya hızlanması rol oynamıştır. 2022 yılında, %0,6 büyüme ile neredeyse durağan bir seviyeye gelen inşaat sektörü, 2023 yılında %9,5 oranında reel küçülme göstermiştir.
47. Ulaştırma-haberleşme sektörü Covid-19 salgınının olumsuz etkilerini yaşayan sektörlerden biri olarak 2020 yılında bir önceki yıla göre, %16,6 daralmış, ancak 2021 ve 2022 yıllarında sırasıyla %32,8 ve %25,9 büyüyerek, ekonomik toparlanmaya katkı sağlamıştır. 2023 yılında da bu büyüme yavaşlayarak %8,8 oranında devam etmiştir. 2022 yılında 426.000 olan geniş bant abone sayısı 2023 yılında 479.300'e yükselmiştir. Eylül 2023'ten itibaren 4.5G teknolojisi ülkemizde uygulanmaya başlamasıyla 3G aboneliğinden 4.5G aboneliğine geçiş süreci yaşanmış, 2024 yılı ikinci çeyreği itibarıyla 4.5G abone sayısı 439.681'e ulaşmıştır. Bu sayı tüm aktif abonelerin %82'sine denk gelmektedir.
48. Ülkemizde kişilerin bedenen ve ruhen sağlıklı olması, ekonomik ve sosyal hayata aktif biçimde katılımlarının sağlanması, bulaşıcı/bulaşıcı olmayan hastalıklar ve bağımlılıkla mücadele, sağlıklı yaşam tarzının geliştirilmesi, hizmet sunum kalitesinin artırılması ve fiziki altyapı ve insan kaynağı kapsamında önemli ilerleme kaydedilmesi için sağlık hizmetleri alanında çalışmalar yapılmaktadır.
49. 2023 yılında tüm hastanelerin deprem dayanıklılık testleri yapılmış olup, gerekli tüm önlemlerin alınmasına ve güçlendirme projelerinin yapılmasına başlanmıştır. Buldukları bölgelerdeki hizmet kalitesi yetersiz olan sağlık merkezleri ve sağlık ocaklarında plan dahilinde iyileştirme veya güçlendirme çalışmaları devam etmektedir. Devlet hastanelerinde hizmet kalitesinin artırılması bağlamında, 2022 yılında 368 olan doktor sayısı 2023 yılında 385'e yükselmiştir.
50. Kıbrıs'ın anıtsal değerdeki en önemli tarihi eserlerinden biri olan Selimiye Cami'nde 2019 yılında başlatılan geniş kapsamlı restorasyon çalışmaları TC Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kıbrıs Vakıflar İdaresi iş birliğinde sürmektedir. En önemli tarihi ve turistik noktalardan biri olan Girne Antik Limanı, özenli ve titiz çalışmalar doğrultusunda restore edilerek hizmete açılmıştır. Kültür varlıklarını koruma ve

yaşatma çalışmaları doğrultusunda 2023 yılı itibarı ile 250 adet taşınır kültür varlığı ve 6 adet taşınmaz kültür varlığının restorasyonu/konservasyonu tamamlanmıştır.

51. Sürdürülebilir kalkınma ve çevreyi koruma hedefleri ve politikaları doğrultusunda Avrupa Birliği finansmanı ile kurulan iki adet hava ve yakıt kirliliği laboratuvarı aktif olarak kullanılmakta olup yeni bir laboratuvar kurulması için çalışmalar devam etmektedir. Çevre Koruma Dairesinin başlattığı ve ülkedeki arıtma tesislerinden denize deşarj olan çıkış sularının 7/24 esasıyla uzaktan izlenmesini sağlayan Sürekli Atık Su İzleme Sistemi devreye alınarak deniz suyunun temizliğinin denetlenmesi devam etmektedir.
52. Ülkemizde kooperatif kuruluşları, üretim, tüketim, kredi ve konut gibi ihtiyaç duyulan başlıca alanlarda faaliyet göstermektedirler. Faaliyet göstermeyen kooperatif kuruluşlarından, ekonomik etkinliği ortadan kalkan kooperatiflerin tasfiye işlemleri yapılarak tescilleri iptal edilmektedir. Ülkemizde 2023 yılı itibarıyla 219 adet kooperatif kuruluşu faaliyet göstermekte olup, bu kuruluşlar Kooperatif Şirketler Mukayyitliği tarafından düzenlenip denetlenmektedir.
53. Gençlerin çalışma hayatında etkin bir şekilde yer alması çalışmalarına paralel olarak genç işsizlik (15-24 yaş) oranının 2022 yılında %19,2 iken 2023 yılında düşüş kaydederek %14,9 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Gençlerin sportif, kültürel ve sanatsal aktivitelere katılmasının artırılması faaliyetleri çerçevesinde ülkemizde 2023 yılında İzcilik Federasyonu kurulmuş olup, Kıbrıs Türk gençliğinin kendi kültür yapısını koruyacak kültür ve sanat alanında yurt içinde ve yurt dışında temaslarının ve iletişimlerinin artırılması yönünde olanaklar sağlanmıştır.
54. Ülkemiz, dünya ülkeleri tarafından her ne kadar ambargolara maruz kalsa da ülkemizdeki spor faaliyetlerinin geliştirilmesi, başarılı ve yetenekli gençlerin spora teşvik edilmesi, Türkiye ve 3. Ülkelerdeki spor organizasyonlarına katılımların sağlanması için çalışmalar yapılmaktadır. 2023 yılı verilerine göre ülkemizde 33 spor federasyonu faaliyet göstermektedir. Bu federasyonlara bağlı kulüplerde 2022 yılında 29.140, 2023 yılında ise 30.758 lisanslı sporcu yer almaktadır.
55. Kendi işini kuran, 18-40 yaş arası genç girişimcilerin ve yaşa bakılmaksızın kadın girişimcilerin sosyal güvenlik primleri, işveren girişimci teşviği, basın-yayın teşviği, turizm ve seyahat acenteleri teşviği, engelli istihdamı teşviği, sosyal hizmetler teşviği, küçük esnaf prim desteği İstihdam Destek Merkezi kaynaklarından karşılanmıştır. Bu çerçevede 2023 yılında 3.926 girişimciye toplam 188.614.581,8TL destek ödemesi

yapılmıştır. Aynı zamanda 2022-2023 yıllarında işverenlere Kıbrıs Türk Sosyal Sigortalar Yasası ve Sosyal Güvenlik Yasası kapsamında olan sigortalı çalışanları için ödeyecekleri prim miktarı belirli süre ve belirli oranlarda 352.406.325,9 TL olarak geri ödenmiştir.

56. KKTC ile TC arasında imzalanmış olan protokol kapsamında Türkiye Cumhuriyeti Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü, KKTC yer bilimleri ve madencilik alanında çalışmalarına başlamıştır. KKTC Jeoloji ve Maden Dairesi ile birlikte yürütülen bu çalışmalar kapsamında KKTC Diri Fay Haritası revize edilmiştir. İmzalanan protokole istinaden, “KKTC Jeokimya Atlası ve Agregat Kaynak Planlama Projesi” ve “KKTC Aktif Tektonik ve Depremsellik Araştırmaları Projesi” kapsamında arazi çalışmalarına başlanmıştır. Söz konusu projelerin saha çalışmaları tamamlanmış olup projeler kapsamında alınan örneklerin analiz çalışmalarına devam edilmektedir.
57. KKTC'nin uluslararası örgütlerle ilişkilerini artırarak ekonomik kalkınmaya katkı sağlanması için çalışmalar devam etmektedir. Bu bağlamda, KKTC, Türk Devletleri Teşkilatı'nda (TDT) gözlemci üye sıfatıyla yerini almış ayrıca Azerbaycan ile KKTC arasında Parlamentolar Arası İlişkiler Çalışma Grubu kurulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

DÖRDÜNCÜ KALKINMA PLANININ VİZYONU, TEMEL AMAÇ VE İLKELERİ İLE POLİTİKA VE HEDEFLERİ

3. DÖRDÜNCÜ KALKINMA PLANI'NIN VİZYONU, TEMEL AMAÇ VE İLKELERİ İLE POLİTİKA VE HEDEFLERİ

3.1. VİZYON

58. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın vizyonu, "İstikrarlı ve güçlü büyüyen, rekabetçi ve yüksek katma değerli üretim kapasitesinin artırıldığı, yaşanabilir mekanlar ve sürdürülebilir bir çevre ile nitelikli ve sağlıklı insan, güçlü toplum yaratılması, ulusal ve uluslararası iş birliği artırılmış bir Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti" olarak belirlenmiştir.

3.2. AMAÇ

59. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, vatandaşların temel değerlerini, ihtiyaç ve beklentilerini esas alarak ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı sağlamak suretiyle ülkenin refahının, ulusal ve uluslararası iş birliğinin artırılması amaçlanmaktadır.

3.3. İLKELER

60. Bu vizyona ulaşılırken;

60.1 Ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara bütüncül bir yaklaşım,

60.2 Makroekonomide istikrar, güçlü büyüme ve sürdürülebilirlik,

60.3 Rekabetçi ve yüksek katma değerli üretim,

60.4 Kamuda mali disiplin,

60.5 Verimlilik temelli, ihracata dayalı nitelikli büyüme,

60.6 İnsan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışı,

60.7 Kamusal hizmet sunumunda; şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyeti,

60.8 Devletin, politika oluşturma, düzenleme ve denetleme işlevlerinin güçlendirilmesi,

60.9 Politikalar oluşturulurken kaynak kısıtı göz önünde bulundurularak önceliklendirme yapılması,

60.10 Toplumsal yapımızın ve bütünlüğümüzün ortak miras ve paylaşılan değerler çerçevesinde güçlendirilmesi,

60.11 Doğal ve kültürel varlıklar ile çevrenin gelecek nesilleri de dikkate alan bir anlayış içinde korunması, ilkeleri temel alınacaktır.

4. PLANIN POLİTİKA ve HEDEFLERİ

4.1. İSTİKRARLI VE GÜÇLÜ BÜYÜME

a.Amaç

61. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinin mevcut kaynaklarının en etkin şekilde kullanılarak büyüme potansiyelinin artırılması, yatırım ortamını iyileştirecek makroekonomik politikalar desteklenerek, ekonominin öncü sektörleri olan turizm ile yükseköğretim ve bu sektörlerle girdi sağlayacak olan tarım, tarımsal sanayi, imalat sanayi ve bilişim sektörlerinin desteklenmesi, iç ve dış talep dengesi gözetilerek yüksek katma değerli ihracat odaklı büyüme politikası izlenmesi temel amaçtır.

4.1.1. Makroekonomik Politika Çerçevesi

62. Sürdürülebilir büyüme anlayışı ile yatırım, üretim ve ticaret altyapılarının yeşil ve dijital dönüşüm odağında geliştirilmesi, şeffaflığın artırılması, teşviklerin girişimcilerin karar almasında daha etkili hale getirilmesi temel amaçtır.

Tablo 2: Büyüme Hedefleri

	2023	2024	2029
Temel Göstergeler			
GSYİH (Cari, Milyon TL)	132.350,5	222.714,2	598.537,3
GSYİH (Cari, Milyon Dolar)	5.556,3	6.733,9	8.693,2
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (GSYİH, Dolar)	14.599	17.051	19.115
Katma Değerin Sektörel Dağılımı (Cari GSYİH'ya Oran, Yüzde)			
Hizmetler	74,1	68,2	70,1
Sanayi	5,6	7,6	7,8
Tarım	5,3	6,8	7,0

Kaynak: İstatistik Kurumu, Devlet Planlama Örgütü, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

Tablo 3: GSYİH Büyüme Hedefi

	2020-2024*	2025-2029*
GSYİH Büyüme Oranı	3,9	5,0

Kaynak: İstatistik Kurumu, Devlet Planlama Örgütü, 2020-2024 dönem verileri gerçekleşme tahmini, 2025-2029 yılı dönem verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir. *Dönem Ortalaması

Tablo 4: Ekonominin Genel Dengesi Hedefleri (GSYİH Payı %)

	2023	2024	2029
Toplam Kaynaklar	92,8	93,7	96,9
GSMH	100,3	100,3	100,3
Cari İşlemler Dengesi*	-7,5	-6,6	-3,4
Toplam Yatırımlar	18,1	19,6	22,1
Sabit Sermaye	17,6	18,7	21,1
Kamu	1,6	2,5	2,5
Özel	16,0	16,2	18,6
Stok Değişimleri	0,5	0,9	1,0
Kamu	0,0	0,2	0,3
Özel	0,4	0,7	0,7
Toplam Tüketim	74,8	74,1	74,8
Kamu Harcanabilir Geliri	22,4	23,8	23,8
Kamu Tüketimi	32,0	29,3	27,7
Kamu Tasarrufu	-9,6	-5,5	-3,9
Kamu Yatırımı	1,6	2,7	2,8
Kamu Tasarruf-Yatırım Farkı	-11,2	-8,2	-6,7
Özel Harcanabilir Gelir	77,9	76,5	76,5
Özel Tüketim	42,8	44,8	47,1
Özel Tasarruf	35,1	31,7	29,4
Özel Yatırım	16,5	16,9	19,3
Özel Tasarruf-Yatırım Farkı	18,6	14,8	10,1
Toplam Yurtiçi Tasarruflar	25,5	26,2	25,5

Kaynak: İstatistik Kurumu, Devlet Planlama Örgütü, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir. * Cari İşlemler Dengesi formülasyon gereği - işaretiyle gösterilmektedir, cari işlemler hesabı fazla vermiştir.

4.1.2. Maliye Politikası

a.Amaç

63. Fiyat istikrarının sağlanması, kamu tüketimi ve cari transferlerin azaltılmasına yönelik tedbirler alınması yoluyla kamu yatırımlarına daha fazla kaynak ayrılmasının sağlanması, borç stokunun küçültülmesi, mali disiplinin sağlanması ve kayıt dışılıkla etkin mücadele edilmesi temel amaçtır.

Tablo 5: Kamu Maliyesine İlişkin Hedefler

	2023	2024	2029
Bütçe Gelirleri (GSYİH İçindeki Payı, %)	28,21	29,78	39,73
Bütçe Giderleri (GSYİH İçindeki Payı, %)	29,16	35,34	41,23
Bütçe Dengesi (GSYİH İçindeki Payı, %)	-0,95	-5,56	-1,50

Kaynak: Maliye Bakanlığı ve Devlet Planlama Örgütü, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.3. Yurtiçi Tasarruflar

a.Amaç

64. Yurtiçi tasarrufların artırılması ve artan tasarrufların öncelikli sektörler ve üretken alanlardaki yatırımların finansmanına yönlendirilmesi temel amaçtır.

65.

Tablo 6: Yurtiçi Tasarruf Hedefleri

	2023	2024	2029
Yurtiçi Tasarruf Oranı (GSYİH İçindeki Payı, %)	25,5	26,2	25,5
Kamu Kesimi Tasarruf Oranı (GSYİH İçindeki Payı, %)	-9,6	-5,5	-3,9
Özel Kesim Tasarruf Oranı (GSYİH İçindeki Payı, %)	35,1	31,7	29,4

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.4. Ödemeler Dengesi

a.Amaç

66. Öncelikli sektörler olan turizm ile yükseköğrenimden sağlanan gelirlerin artırılmasının yanı sıra uluslararası piyasalarda rekabet edebilecek ihraç ürünlerinin geliştirilmesi ve katma değeri yüksek ihracat potansiyelinin artırılması yoluyla cari işlemler dengesinin sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması temel amaçtır.

Tablo 7: Ödemeler Dengesine İlişkin Hedefler

	2023	2024	2029
İhracat (Milyon ABD Doları)	176,2	185,1	350,0
İthalat (Milyon ABD Doları)	2.849,7	3.030,3	3.550,0
Mal Dengesi (Milyon Dolar)	-2.673,5	-2.845,2	-3.200,0
Hizmetler Dengesi (Milyon Dolar)	2.437	2.608	2.944
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	6,2	6,1	9,9
İhracat Yapılan Ülke Sayısı	39	44	47

Kaynak: İstatistik Kurumu ve Ticaret Dairesi, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.5. Enflasyon Politikası

a.Amaç

67. Maliye politikası araçlarının bütüncül bir anlayış içerisinde etkin şekilde kullanımıyla enflasyonla mücadeleye kararlılıkla devam edilmesi, bütçe uygulamalarında mali disiplin içerisinde hareket edilmesi, uluslararası rekabetin hukuk kuralları çerçevesinde piyasa ve fiyat istikrarının sağlanması temel amaçtır.

Tablo 8: Enflasyon Hedefleri

	2023	2024	2029
TÜFE (Yıl Sonu, %)	83,68	53,29	5,0

Kaynak: İstatistik Kurumu, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.6. Mali Piyasalar ve Finans Sektörü

a.Amaç

68. Uluslararası piyasalarla uyumlu, kalkınma sürecine uygun maliyet ve koşullarda katkı verebilen mali piyasaların oluşturulması, rekabetçiliği ve verimliliği yüksek, kurumsal altyapısı güçlü, sürdürülebilir bir finans sektörünün oluşturulması temel amaçtır.

Tablo 9: Mali Piyasa ve Finans Hedefleri

	2023	2024	2029
KKTC'de Faaliyet Gösteren Döviz Bürolarının Denetim Oranı (%)	3,0	9,2	100,0

Kaynak: Maliye Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.7. Sosyal Güvenlik Sistemi ve Finansmanı

a.Amaç

69. Sosyal güvenlik sisteminin kapsamının artırılması, daha adil, etkin ve denetlenebilir bir yapıya kavuşturulması ile uzun dönemli mali sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi temel amaçtır.

Tablo 10: Sosyal Güvenlik Sistemine İlişkin Hedefler

	2023	2024	2029
Aktif/Pasif Oranı	3,18	3,38	4,0

Kaynak: Sosyal Sigortalar Dairesi, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.8. Kamu İşletmeciliği (KİT ve Kamu İştirakleri) ve Özelleştirme

a.Amaç

70. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (KİT) ve kamu iştiraklerinin faaliyetlerinin, verimlilik ve kârlılık kriterleri çerçevesinde sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve düzenli bir şekilde denetlenmesi temel amaçtır.

Tablo 11: Kamu İşletmeciliği Hedefleri

	2023	2024	2029
Özelleştirme Yasası Kapsamında Bakanlar Kurulu Tarafından Özelleştirme Programına Alınan Kamu Kurumu veya Hizmetler	1	0	2

Kaynak: Maliye Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.1.9. İstatistiki Bilgi Altyapısının Geliştirilmesi

a.Amaç

71. Kamu kurum ve kuruluşlarının sağlıklı veri üreterek bütüncül bir yaklaşımla ulusal istatistik altyapısına katkı sağlaması, çağın gerektirdiği teknolojik ürünleri kullanarak verileri zamanında ve güvenilir bir şekilde üretebilmesi temel amaçtır.

Tablo 12: İstatistiki Bilgi Altyapısının Geliştirilmesi Hedefleri

	2023	2024	2029
İdari Kayıtların Kullanımı (Kurumların verisine online erişim)	2	2	6
Yıl İçerisindeki İstihdam ve İşgücüne ait İstatistiklerin Açıklanma Sayısı	1	1	4
İstatistik Kurumu Çalışmalarında Standart Hale Getirilen Ortak Kategorik Değişkinlerin ve Kod Listelerinin Sayısı (Sınıflama)	5	6	11
İstatistik Kurumu Tarafından Yayımlanan Bülten Sayısı	10	11	20
İstatistik Kurumu Tarafından Hazırlanan Turizm Anketi Sayısı *	0	0	1
İstatistik Kurumu Tarafından Hazırlanan Eğitim Anketi Sayısı*	0	0	1
İstatistik Kurumu Tarafından Hazırlanan Hane Halkı Bütçe Anketi Sayısı*	0	0	1

Kaynak: İstatistik Kurumu, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir. * Dördüncü Kalkınma Planı dönemi içerisindeki hedeflerdir.

4.2. REKABETÇİ VE YÜKSEK KATMA DEĞERLİ ÜRETİM KAPASİTESİNİN ARTIRILMASI

4.2.1. Hizmetler Sektörü

4.2.1.1. Öncelikli Hizmet Sektörleri/Alanları

4.2.1.1.1. Turizm Sektörü

a.Amaç

72. Turizmin ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkısını artırmak için ürün ve hizmetlerin çeşitlendirilerek iyileştirilmesi, nitelikli işgücü ve tesis kapasitesiyle hizmet kalitesinin yükseltilmesi, ana ve hedef pazar ülkelerde tanıtım faaliyetlerinin artırılması, harcama eğilimi yüksek turistin ülkemize çekilmesi, hedef ülkelere ulaşım bağlantılarının güçlendirilerek seyahatin kolaylaştırılması, turizmde dijital dönüşüm çalışmalarının artırılması, turizm istatistiklerinin iyileştirilmesi, iklim değişikliği riskleri göz önünde bulundurularak doğal ve kültürel varlıkların koruma-kullanma ilkeleri çerçevesinde sektörün sürdürülebilir gelişiminin sağlanması temel amaçtır.

Tablo 13: Turizm Sektörü Hedefleri

	2023	2024	2029
Turizm Geliri (Milyon \$)	1.707,2	1.945,8	2.868,8
Turizm Gelirinin GSYİH İçerisindeki Payı (%)	30,7	28,9	33,0
Ortalama Konaklama Süresi (Gün)	3,3	3,2	4,0

Kaynak: Başbakan Yardımcılığı, Turizm, Kültür, Gençlik ve Çevre Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.1.1.2. Yükseköğretim

a. Amaç

73. Uluslararası vizyona sahip, paydaşları ile sürekli etkileşim içinde, güvenilir, kalite odaklı, kurumsal özerklik, akademik özgürlük ve akademik etik değerleri merkeze alan, şeffaf, hesap verebilir, toplumsal sorumluluk içinde sürdürülebilir bir yükseköğretim alanının oluşturulması temel amaçtır.

Tablo 14: Yükseköğrenim Hedefleri

	2023	2024	2029
Üniversiteye Kayıtlı Öğrenci Sayısı	108.185	102.455	110.000
Doktora Programı Mezunu Sayısı	1.114	1.351	2.000
Doktora Programı Sayısı	220	268	300
KKTC Üniversiteleri Mezunlar Açında Kayıtlı Öğrenci Sayısı	13.693	13.062	Tüm Mezunlar
TC Üniversiteleriyle Yapılan Protokol Sayısı	5	8	15

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2. Sanayi

4.2.2.1. İmalat Sanayi

a. Amaç

74. Yüksek katma değerli ve ihracata yönelik bir sanayi yapısına ulaşılması amacıyla mukayeseli üstünlüğü olan yerli ürünlerin uluslararası düzeyde markalaştığı, turizm ve yüksek öğrenim sektörleri başta olmak üzere yurt içi talebin en yüksek düzeyde yerli üretimle karşılanması, yenilikçiliğin geliştirilmesi, ileri teknolojinin etkin kullanımının sağlanması, üretimde kalite ve verimlilik kültürünün benimsenerek standardizasyonun güçlendirilmesi, nitelikli insan gücüne ve planlı sanayi alanlarına sahip olunması ve yeşil ve dijital dönüşüme en iyi şekilde uyum sağlanması temel amaçtır.

Tablo 15: Sanayi Hedefleri

	2023	2024	2029
Sanayi/GSYİH (%)	5,6	7,6	7,8
OSB Sayısı	13	13	14
OSB İmalat Sanayi İşletme Sayısı	1.282	1.308	1.441
OSB İşletme Sayısı	1.789	1.826	2.011
47/2000 Sayılı Yasa Kapsamında Teşvik Belgesi Almış Sanayi Yatırımları İçerisindeki İmalat Sanayi Projelerinin Payı (%)	60,0	62,0	70,0

Kaynak: Sanayi Dairesi ve Devlet Planlama Örgütü, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.2. Öncelikli Sanayi Sektörleri

4.2.2.2.1. Gıda Ürünleri

a.Amaç

75. Gıda sanayisinde, katma değeri yüksek ve uluslararası standartlara uygun üretim yapılması, ihracatın artırılması ve turizm sektörünün gıda ürünleri talebinin yerli üretimle karşılanmasına öncelik verilmesi temel amaçtır.

Tablo 16: Gıda Ürünleri Hedefleri

	2023	2024	2029
İhracat İçindeki Payı (%) *	72,3	73,5	80,0
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	5,6	6,3	10,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, *Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında yapılan ihracat dahil değildir. 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.2.2. Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı

a.Amaç

76. İnşaat ve yapı malzemeleri üretiminde uluslararası standartlarda, çevre dostu uygulamalarla yurt içi talebin yerli üretimle karşılanması ve ihracatın artırılması temel amaçtır.

Tablo 17: Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı Hedefleri

	2023	2024	2029
İhracat İçindeki Payı (%) *	0,48	0,73	2,0
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	15,07	15,62	20,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, *Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında yapılan ihracat dahil değildir. 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.2.3. Mobilya İmalatı

a.Amaç

77. Mobilya sanayisinde yenilikçi tasarımlar, çevre dostu üretim, vasıflı işgücü ve markalaşma ile ihracatın artırılması temel amaçtır.

Tablo 18: Mobilya İmalatı Hedefleri

	2023	2024	2029
İhracat içindeki Payı (%) *	0,05	0,20	1,0
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	10,85	11,56	15,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, *Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında yapılan ihracat dahil değildir. 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.3. Diğer Sanayi Sektörleri

4.2.2.3.1. Kimyasal ve Kimyasal Ürün İmalatı (Boya, Vernik vb.)

a.Amaç

78. Katma değeri yüksek, rekabetçi ve sürdürülebilir ürünlerin üretilmesi, yeşil ve dijital dönüşüme uyumlu entegre yatırımların yapılması ile ülkemizin ithalat bağımlılığının azaltılması temel amaçtır.

Tablo 19: Kimyasal ve Kimyasal Ürün İmalatı Hedefleri

	2023	2024	2029
İhracat İçindeki Payı (%) *	0,67	1,23	4,0
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	0,47	0,71	1,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, *Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında yapılan ihracat dahil değildir. 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.3.2. PVC-Alüminyum-Cam

a.Amaç

79. PVC-alüminyum-cam sektöründe uluslararası standartlarda ihracat potansiyeli yüksek ürünler üretilerek ekonomik kalkınmaya katkı sağlanması temel amaçtır.

Tablo 20: PVC- Alüminyum-Cam Sanayi Hedefleri

	2023	2024	2029
İhracat İçindeki Payı (%) *	1,1	1,58	4,0
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	1,4	2,12	5,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, *Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında yapılan ihracat dahil değildir. 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.3.3. Metalden Prefabrik Yapı İmalatı

a.Amaç

80. Prefabrik yapı üretiminde çağdaş, çevreci ve fonksiyonel özelliklere sahip markalaşmış ürünler ile ihracat potansiyelinin artırılması temel amaçtır.

Tablo 21: Prefabrik Yapı İmalatı Hedefleri

	2023	2024	2029
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	6,18	6,94	10,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.3.4. Sabun, Deterjan ve Diğer Temizlik Malzemeleri İmalatı

a.Amaç

81. Sabun, deterjan ve diğer temizlik malzemeleri üretiminde uluslararası standartlara uygun, yeşil ve dijital üretimle uyumlu ve çevreyi koruyan uygulamalarla ihracat potansiyelinin artırılması temel amaçtır.

Tablo 22: Sabun, Deterjan ve Diğer Temizlik Malzemeleri İmalatı Hedefleri

	2023	2024	2029
Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Yapılan İhracat İçerisindeki Payı (%)	0,008	0,34	2,0

Kaynak: Ticaret Dairesi, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.2.3.5. Gemi ve Tekne Yapımı, Bakımı ve Onarımı

a.Amaç

82. Gemi ve tekne yapımı, bakımı ve onarımı alanında kurumsal kapasitenin artırılarak verimlilik artışı ile birlikte ekonomik kalkınmaya katkı sağlanması ve sürdürülebilir bir yapı oluşturulması temel amaçtır.

Tablo 23: Gemi ve Tekne Yapımı, Bakımı ve Onarımı Hedefleri

	2023	2024	2029
İhraç Edilen Römork Sayısı	0	0	1

Kaynak: Gümrük Dairesi, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.3. Öncelikli Gelişme Alanları

4.2.3.1. İnşaat ve Gayrimenkul Sektörü

a.Amaç

83. Ülke ekonomisine önemli bir istihdam yaratarak, doğrudan veya dolaylı olarak diğer sektörlerle de pozitif ivme kazandıran, fiziki sermayesi ve insan kaynakları gelişmiş, çevreye duyarlı, teknolojiyi yakından takip eden, yüksek hizmet kalitesiyle, rekabet gücü yüksek bir inşaat sektörü oluşturmak esas amaçtır.

Tablo 24: İnşaat ve Gayrimenkul Sektörü Hedefleri

	2023	2024	2029
Planlama ve İnşaat Dairesi Tarafından Yapı Denetimi Yapılan Kamu Binası Sayısı	33	41	52

Kaynak: Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.3.2. Enerji

a.Amaç

84. Enerjinin sürekli, kaliteli, sürdürülebilir, güvenli ve karşılanabilir maliyetlerle arzını, enerji temininde kaynak çeşitlendirmesini, temiz ve çevre dostu üretimi esas alarak yenilenebilir enerji kaynaklarını değerlendirerek, enerjide kendine yeterliliği en üst seviyeye yükselten bir sistemin oluşturulması ve enerji verimliliğinin artırılması temel amaçtır.

Tablo 25: Enerji Sektörü Hedefleri

	2023	2024	2029
Elektrik Enerjisi Tüketimi (GWh)	1.712,5	1.776	2.064
Elektrik Enerjisi Üretimi (GWh)	1.900,6	1.971	2.290
Yenilenebilir Enerji Üretimi (GWh)	192,1	201,5	425,0
Yenilenebilir Enerji Kurulu Güç (MW)	113	118,5	250

Kaynak: Elektrik Kurumu, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.3.3. Bilgi ve İletişim Teknolojileri

a.Amaç

85. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin ve yaygın kullanılması yoluyla dijital dönüşümün hızlandırılması, ekonomide verimliliğin ve rekabetçiliğin sağlanması, kamu hizmetlerinin etkin ve süratli bir şekilde yapılabilmesi, dijital okuryazarlığın yaygınlaştırılması temel amaçtır.

Tablo 26: Bilgi ve İletişim Teknolojileri Hedefleri

	2023	2024	2029
Sabit Genişbant Abone Sayısı	478.790	502.806	550.000
Mobil Genişbant Abone Sayısı	479.263	474.293	600.000
4G Abone Sayısı	432.695	439.681	100.000
5G Abone Sayısı	0	0	500.000
Her Eve Fiber Projesi (FTTH) (Hane)	0	0	150.000

Kaynak: Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı ve BTHK, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.3.4. Bilim, Teknoloji ve Yenilik (Ar-Ge)

a.Amaç

86. Bilgi üretmeye yönelik sorgulama, araştırma, öğrenme, geliştirme, istek ve düşünce sistematizasyonu tüm düzeylerde yaygınlaştıran, katma değeri yüksek ürün ve hizmet geliştirme kapasitesini artıran, insan odaklı, iş birliğine dayalı, etkin işleyen bir bilim, teknoloji ve yenilik ekosistemi oluşturmak temel amaçtır.

4.2.3.4.1. Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (Teknoparklar)

a.Amaç

87. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ekonomik kalkınmasına ve uluslararası alanda rekabet gücü kazanmasına katkı sağlayan, teknolojik yenilikçilik ve girişimcilik odaklı, verimli yönetilen ve kümelenme anlayışı çerçevesinde rekabetçi bir ekosistem oluşturacak şekilde paydaşlarıyla birlikte gelişme imkânına sahip, teknoloji geliştirme bölgelerinin oluşturulması temel amaçtır.

Tablo 27: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Hedefleri

	2023	2024	2029
Teknopark Sayısı	2	2	8

Kaynak: Ekonomi ve Enerji Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.4. Tarım Sektörü

a.Amaç

88. Ekolojik, sosyal ve ekonomik olarak sürdürülebilir, ülke insanının yeterli ve dengeli beslenmesinin yanı sıra, arz talep dengesini gözetten planlı üretim yapısıyla öncelikle kendi kendine yetebilen, uluslararası rekabet gücünü artırmış, yeni teknolojik gelişmeleri takip edip ayak uydurabilen, altyapı sorunlarını çözmüş, örgütlülüğü ve verimliliği yüksek, etkin bir tarım sektörünün oluşturulması temel amaçtır.

Tablo 28: Tarım Hedefleri

	2023	2024	2029
Sertifikalı Üretimdeki Üretici Sayısı	55	79	200
Tarımsal Ar-Ge Aktif Proje Sayısı	20	23	35
Tarımsal Mekanizasyon Kredi Paketi Kapsamında Desteklenen Çiftçi Sayısı	84	95	150
Pestisit Analiz Sayısı	2.237	3.074	3.500
Fide/Fidan Üretim Kapasitesi (Adet)	140.000	150.000	200.000
Ülke Adına Tescilli Tohum	4	5	8
Coğrafi Tescilli Ürün	3	4	10
Cypruvex Soğuk Hava Deposu Kapasitesi (Ton)	2.000	8.300	40.000

Cyfruvex Yaş Meyve Sıkma Kapasitesi (Ton/Gün)	350	460	1.000
DÜÇ Sulanabilir Tarımsal Alan (Dönüm)	820	1.200	2.000
Büyükbaş Hayvan Sayısı (Baş)	64.647	65.500	72.000
Küçükbaş Hayvan Sayısı (Baş)	321.612	343.000	460.000
Hellim Tesciline Uygun Süt Üretimi Yapan İşletme Sayısı	15	24	120
Modern Arılı Kovan Sayısı	23.875	26.000	35.000
Organize Hayvancılık Bölgesi Sayısı	83	84	90
Küçükbaş Süt Toplama Merkezi Sayısı	0	2	10
Hastalıktan Ari İşletme Oranı (%)	99,8	99,9	100,0
Küçükbaş Hayvan Sütü Üretimi (Litre/Yıl)	5.020.648	5.513.916	10.027.832
Silo Tipi Yem Depolama Tesisi	3	4	9
Hayvansal Atıkların Ekonomiye Kazandırılması	-	Pilot	Endüstriyel
Hayvan Refahı İzleme Sistemi	Yok	Yok	Kurulum/ Tam
Kanatlı Hayvan Üretimi (Ton/Yıl)	1.500	2.000	3.500
Danışmanlık Hizmetleri Destek Merkezleri	1	1	6
Kayıtlı Balıkçı Gemisi	587	590	650
Balıkçı Barınağı Sayısı	16	16	17
Su Ürünleri Yetiştiricilik Çiftliği Sayısı	2	3	5
Üretilen Balık (Avcılık) (Ton)	410	420	500
Üretilen Balık (Yetiştiricilik) (Ton)	201	380	2.500
İhraç Edilen Balık (Ton)	121	310	1.000
Orman Yangınlarıyla Mücadele Amacıyla Mevsimlik Olarak İstihdam Edilen Yangın Hazır Kuvvet Ekibi Personel Sayısı	125	138	200
Yangın Söndürme Araçları (Arazöz)	14	15	18
İlk Müdahale Araç Sayısı	10	12	20
Yangın Emniyet Yol ve Şeritleri için D7 Dozer Sayısı	2	2	4
Zararlılarla Mücadele Edilen Alan (Hektar)	2.000	3.350	10.000
Ağaçlandırma Faaliyetleri (Ağaç Sayısı)	160.000	220.000	500.000
Orman Bakımı (Silvikültür) (Hektar)	0	85	500

Kaynak: Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.4.1. Su Kaynakları Yönetimi

a. Amaç

89. Yeraltı ve yer üstü su varlığının korunması, su kaynaklarının etkin yönetimi ve alternatif su kaynaklarının artırılması doğrultusunda, suyun verimli kullanımı için çalışmalar yürütülerek sulama yönetiminde teknolojik yeniliklerden yararlanılması temel amaçtır.

Tablo 29: Su Kaynakları Yönetimi Hedefleri

	2023	2024	2029
Arıtma Tesislerinde Arıtılan Su Miktarı (m ³ /gün)	37.847	39.500	48.000
Göletlerin Temizliği ve Islahı (adet)	3	3	5
Derelerin Islahı (adet)	1	2	6
Güzelyurt Ovası Tarımsal Amaçlı Su Kullanımı (Hektar)	2.014	2.736	7.153
Mesarya Ovası Sulama Projesi (Hektar)	0	0	9.720

Kaynak: Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.5. Sektörel Politikalar

4.2.5.1. Ulaştırma ve Lojistik

a.Amaç:

90. Ulaştırma türlerinin teknik ve ekonomik açıdan en uygun yerlerde kullanıldığı, dengeli, esnek, emniyetli, güvenli, bütüncül ve etkin bir ulaştırma altyapısı oluşturularak turizmin geliştirilmesi, ticaretin kolaylaştırılması ve ülkemizin rekabet gücünün artırılması temel amaçtır.

Tablo 30: Ulaştırma Hedefleri

	2023	2024	2029
Otoyol Uzunluğu (km, kümülatif)	1.651	1.654	1.843
Trafik Kazaları	4.025	3.889	1.100
Tamir Edilen Yol (km, kümülatif)	1.587	1.619	1.780
Gelen-Giden Yolcu Sayısı (Hava ve Deniz Limanları)	4.363.094	5.221.264	8.700.000

Kaynak: Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı, Polis Genel Md. 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.5.2. İş ve Yatırım Ortamının Geliştirilmesi

a.Amaç

91. Özel sektör öncülüğünde, rekabete dayalı ve kurallı serbest piyasa ekonomisi çerçevesinde teknik ve bürokratik öngörülebilirliğin sağlandığı bir iş ve yatırım ortamının oluşturulması temel amaçtır.

4.2.5.2.1. Teşvik Sistemi Etkinleştirilmesi

a.Amaç

92. Teşvik sisteminin etkili, verimli, orantılı ve şeffaf bir şekilde uygulanması ve yeşil dönüşümün finansmanını kolaylaştırarak ekonomiye katma değer yaratması temel amaçtır.

4.2.5.2.2. Ticaretin Kolaylaştırılması

a.Amaç

93. Ülkemizde ticaretin kolaylaştırılması için bürokratik süreçlerin gözden geçirilerek basitleştirilmesi, işlemlerin oluşturulacak otomasyon sistemi ile süratlenmesi ve tüm paydaşların sisteme entegrasyonun sağlanması temel amaçtır.

Tablo 31: İş ve Yatırım Ortamının Geliştirilmesi Hedefleri

	2023	2024	2029
Plan Döneminde 47/2000 Sayılı Teşvik Yasası Kapsamında Verilen Teşvik Sayısı	15	19	118
Plan Döneminde 47/2000 Sayılı Teşvik Yasası Kapsamında Verilen Teşviklerle Yaratılan İstihdam Sayısı	1.141	1.850	5.800

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.2.5.3. Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi

a.Amaç

94. Kamu kurumlarında güvenin güçlendirilmesi, mali etkinliğin sağlanması, etkin bir denetim mekanizmasının oluşturulması, hesap verebilirlik anlayışının yerleştirilmesi, e-Devlet altyapısının geliştirilmesi, kamu hizmetlerinin hız ve kalitesinin artırılması, kamu görevlilerinin sürekli hizmet içi eğitimlerle gelişmelerinin sağlanması ile şeffaflık ve vatandaş memnuniyetinin sağlanması temel amaçtır.

Tablo 32: Kurumsal Kapasite Hedefleri

	2023	2024	2029
Yeni Oluşturulan veya Değişiklik Yapılan Teşkilat Yasası Sayısı *	6	12	31
e-Devlet Sistemi Üzerinden Hizmet Sunan Kurum Sayısı	14	16	38
e-Devlet Kayıtlı Kullanıcı Sayısı	1.275	1.900	30.000
EBYS Kullanım Oranı (%)	95	96	100
e-Devlet Kapsamında Sunulan Hizmet Sayısı	23	30	68

Kaynak: Kamu Yönetimi ve İnsan Kaynakları Başkanlığı, Dijital Dönüşüm ve Elektronik Devlet Kurumu, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı dönemi hedefidir.

4.2.5.4. Girişimcilik ve İşletmeler

a.Amaç

95. Girişimcilerin finansmana erişim imkânlarının, kurumsal gelişmelerinin ve verimliliklerinin artırılması, yenilikçilik kapasitelerinin ve ölçeklerinin büyütülmesi, tedarik zincirlerinde daha güçlü bir biçimde yer almalarının sağlanması, ihracat, yenilikçilik ve rekabetçilik düzeylerinin yükseltilerek daha etkin ve verimli olarak büyümeye ve istihdama katkılarının artırılması temel amaçtır.

4.2.5.4.1. Pazarlama

a.Amaç

96. Firmaların satışlarını artırmada rol oynayacak yaratıcı pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi, pazarlamaya yönelik kurulacak yapıların desteklenmesi ve firmaların etkin bir şekilde rekabet edebilirliğinin sağlanması temel amaçtır.

Tablo 33: Girişimcilik ve İşletmeler Hedefleri

	2023	2024	2029
YAGA KOBİGEM Girişimcilik Projesi Kapsamında Destek Verilen Girişimci Sayısı	30	40	175
Rekabet Gücünün Artırılması Mali Destek Programı Kapsamında Destek Verilen İşletme Sayısı	8	25	150

Kaynak: YAGA, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı dönem hedefleridir.

4.2.5.4.2. E-Ticaret

a.Amaç

97. Yenilikçi yaklaşım ve uygulamalarla alıcı ve satıcıların etkin bir biçimde buluşturulduğu, ticaretin kolay ve güvenli olarak yapıldığı bir e-ticaret ortamının oluşturulması temel amaçtır.

4.2.5.5. Kooperatifçilik Sektörü

a.Amaç

98. Kooperatif üyelerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetlerde bulunarak, iş birliği ve sosyal bağları güçlendirerek, ortak çabalarının karşılığını adil bir şekilde almaları yanında bununla bağlantılı olabilecek geniş toplulukların refahının artırılması sağlanarak, rekabet edebilirlik, sürdürülebilirlik ve yenilikçilik hedefleri ile toplumda olumlu bir kooperatifçilik imajı oluşturmak, sektöre olan güveni artırarak ekonomik kalkınmaya ve gelirin daha adil paylaşımına katkı sağlamak temel amaçtır.

Tablo 34: Kooperatifçilik Hedefleri

	2023	2024	2029
Teftişi Tamamlanan Kooperatif Kuruluşu	90	112	186

Kaynak: Kooperatif Şirketler Mukayyitliği, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.3. YAŞANABİLİR MEKANLAR, SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE

4.3.1. Şehirleşme

a.Amaç:

99. KKTC'nin coğrafi özelliklerine, tarihi değerlerine ve kültürel mirasına uyumlu, nitelikli yerleşim alanlarına sahip, herkes için erişilebilir kentsel hizmetler sunan, akıllı, çevreci ve doğal güzellikleri öne çıkaran, yaşam kalitesi yüksek, güvenli, sürdürülebilir şehir ve yerleşimler oluşturmak temel amaçtır.

Tablo 35: Şehirleşme Hedefleri

	2023	2024	2029
55/1989 İmar Yasası Tahtında Hazırlanmış Plan veya Emirname Kontrolü Altındaki Alanın Ülke Geneline Oranı (%)	57,9	57,9	100

Kaynak: Şehir Planlama Dairesi, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.3.2. Yerel Yönetimler

a.Amaç:

100. Yerel yönetimlerin vatandaş memnuniyetini üst düzeyde tutan çalışmalarla kaliteli hizmet sunması, afetlere hazırlıklı, çevrenin korunmasını öncelikli tutan, teknolojik gelişmelere uyum sağlayan, mali sürdürülebilirliği sağlanmış, şeffaf, hesap verebilir ve etkin bir yapıya kavuşturulması temel amaçtır.

Tablo 36: Yerel Yönetim Hedefleri

	2023	2024	2029
Yerel Yönetimlerin Personel Giderlerinin Önceki Yıl Toplam Gelirlerine Oranı (%)	116	95	50

Kaynak: Devlet Planlama Örgütü, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.3.3. Konut ve Sosyal Konut

a.Amaç

101. Yaşanabilir, dayanıklı, güvenli, kapsayıcı, ekonomik olarak karşılanabilir, sürdürülebilir ve temel altyapı hizmetlerine sahip konuta erişimin artırılması temel amaçtır.

Tablo 37: Konut ve Sosyal Konut Hedefleri

	2023	2024	2029
İnşa Edilen Sosyal Konut Sayısı	-	-	3.000
Dönemsel Konut Teşvik Programlarından Yararlanan Kişi Sayısı	250	257	350

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, Merkez Bankası, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Plan dönemi hedefleridir.

4.3.4. Kentsel Yenileme

a.Amaç:

102. Doğal afetlerden kaynaklanabilecek zararın en aza indirilmesi, ekonomik ömrünü doldurmuş, yıkılma ve/veya ağır hasar görme riski taşıyan binaların sağlıklı ve güvenli yaşamayı esas alacak şekilde yeniden yapılarak kentsel yenileme yoluyla güvenli hale getirilmesini temel amaçtır.

4.3.5. Kentsel Altyapı

a.Amaç

103. Kentsel altyapıda, sağlıklı ve güvenilir içme ve kullanma suyuna erişimin sağlandığı, kent içi ulaşımında ise uygun maliyetli, etkin, temiz ve enerji verimli, tüm bireyler için kolay erişilebilir sistemlerin oluşturulması temel amaçtır.

Tablo 38: Kentsel Altyapı Hedefleri

	2023	2024	2029
Tamir Edilen, Yeni Yapılan ve Yapılması Planlanan Telekomünikasyon Altyapısı (Boru, Rögar) (metre)	35.000	55.000	643.000
Şehirlerarası Veri Taşıyıcı Şebekenin Fiber Hat Uzunluğu (metre)	631.838	631.838	1.124.838
Lokal Veri Taşıyıcı Şebekenin Fiber Hat Uzunluğu (Devlet Kurum ve Kuruluşları ile Kurumsal Abonelere Verilen Kiralık Devre Hizmetleri.) (Metre)	260.000	275.000	460.000

Kaynak: Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.3.6. Kırsal Kalkınma

a.Amaç

104. Kırsal kesimde üretken işgücü oluşturularak ekonominin canlandırılması, sürdürülebilir doğal kaynak yönetiminin sağlanması ve yaşam kalitesinin artırılması suretiyle nüfusun kırsalda tutundurulması temel amaçtır.

Tablo 39: Kırsal Kalkınma Hedefleri

	2023	2024	2029
Karayolları Tarafından Tamir Edilen Köy Yolları Sayısı	18	17	80
Köylerde Açılan Kurs Merkezi Sayısı	61	62	70
Köylerde Açılan Kurs Merkezlerinde Görevli Öğretmen Sayısı	26	26	30
Köylerde Açılan Kurslara Katılım Sayısı	1.444	1.536	2.000
Kırsal Kablolü Genişbant Abone Sayısı	3.188	3.500	37.500

Kaynak: Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.3.7. Çevrenin Korunması

a.Amaç

105. Sürdürülebilir kalkınma prensipleri doğrultusunda, doğal kaynakların korunması ve yönetilmesi, sürdürülen endüstriyel ve turistik faaliyetlerin çevreye etkisinin azaltılması, atık su ile atıkların insan ve çevre etkilerinin en aza indirilmesi, içme suyu kaynaklarının etkin yönetilmesi, deniz ve hava kirliliğinin önlenmesi, iklim değişikliği ile mücadelede toplum bilincinin artırılması temel amaçtır.

Tablo 40: Çevrenin Korunması Hedefleri

	2023	2024	2029
Sürekli Atık Su İzleme Sistemi Sayısı	1	7	30
Hava ve Yakıt Kirliliği Laboratuvar sayısı	2	2	3
Yenilenen Hava Kalitesi İzleme Ağı Oranı (%)	70	75	100

Kaynak: Çevre Dairesi, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.3.8. Afet Yönetimi

a.Amaç

106. Yerleşim yerlerinin ve toplumun afetlere karşı dirençliliğinin artırılması, afet risk ve zararlarının azaltılarak can ve mal kayıplarının asgari düzeye indirilmesi, afet yönetiminin tüm süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi, toplumun ve tüm kuruluşların afet farkındalığının artırılması temel amaçtır.

Tablo 41: Afet Yönetim Hedefleri

	2023	2024	2029
Sivil Savunma Teşkilat Başkanlığı Tarafından Yapılan Tatbikat Sayısı	8	56	60
Sivil Savunma Teşkilat Başkanlığı Afete Hazırlık Kapsamında Yaptığı Okul Eğitimi Sayısı	173	122	200
Depreme Karşı Güçlendirilecek veya Yeniden İnşa Edilecek Kamu Eğitim Binası Sayısı	5	28	127

Kaynak: Sivil Savunma Teşkilat Başkanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4. NİTELİKLİ VE SAĞLIKLI İNSAN, GÜÇLÜ TOPLUM

4.4.1. Eğitim

a. Amaç

107. Toplumdaki tüm bireylerin özgüvenli, problem çözebilme yetileri gelişmiş, düşünme ve algılama becerileri yüksek, girişimci ve yenilikçi, demokratik değerleri ve milli kültürü yerleşmiş, iletişim ve paylaşımda rasyonel, sanatsal ve estetik yönünden güçlü duygulara sahip olan, teknoloji okuryazarı, üretken ve mutlu olmasını sağlayacak politikaları gerçekleştirmek temel amaçtır.

Tablo 42: Eğitim Hedefleri

	2023	2024	2029
Devlet Okul Öncesi ve Anaokul Sayısı	23	22	26
Devlet İlkokul sayısı	83	80	86
Devlet Ortaöğretimdeki okul sayısı	36	36	42
Devlet Mesleki Teknik Lise sayısı	12	13	15
İlköğretim, Ortaöğretim ve Mesleki Teknik Liselerde haftalık eğitim programında tam gün sayısı	2	2	5

Kaynak: Millî Eğitim Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.2. Sağlık

a. Amaç

108. Sağlık hizmetlerinin erişilebilir, sürdürülebilir ve kaliteli olmasını sağlamak devletin en önemli görevlerinden biridir. Toplum sağlığını koruyucu adımları ve önlemleri hayata geçirmek, kronik hastalıkları engellemek, sağlık eğitimleri vererek farkındalığı artırmak, bunun yanında uzayan yaşam süresi ile birlikte ortaya çıkan hastalıklar nedeniyle gerek ayaktan gerekse yatılı hizmetlerde artan taleplere cevap vermek için projeleri tamamlamak temel amaçtır.

Tablo 43: Sağlık Hedefleri

	2023	2024	2029
Hastane Sayısı	6	6	7
Sağlık Merkezi Sayısı	16	17	21
Kamu ve Özel Doktor Sayısı	889	906	1.100
Kamu ve Özel Hastane Yatak Sayısı	1.558	1.558	2.202
Kamu ve Özel Eczane Sayısı	360	369	440

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.3. Spor

a. Amaç

109. Sağlıklı ve hareketli bir yaşamın gereği olarak toplumda spor yapma kültürünün yerleştirilmesi, spor hizmetlerinin kalitesi ve çeşitliliği artırılarak sporun geniş kitlelere yaygınlaştırılması ve başarılı sporcular yetiştirilmesi temel amaçtır.

Tablo 44: Spor Hedefleri

	2023	2024	2029
Lisanslı Sporcu Sayısı	30.758	32.680	50.000
Uluslararası Federasyonlara Üye olan Federasyon Sayısı	10	9	20
Türkiye ve Üçüncü Ülke Spor Organizasyonlarına Katılan Federasyon Sayısı	30	29	32
Spor Salonu Sayısı	16	16	21
Futbol Sahası	113	113	120
Tenis Kortu	21	21	26
Kapalı Olimpik Yüzme Havuzu	0	0	1
Açık Olimpik Yüzme Havuzu	0	0	1
Sporcu Performans Ölçüm Laboratuvarı	0	0	1
Sporcu Kamp ve Eğitim Merkezi	1	1	2

Kaynak: Spor Dairesi, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.4. Kadın ve Çocuk

a.Amaç

110. Kadınların hayatın tüm alanlarındaki fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarının ve her tür şiddet ve ayrımcılıktan uzak şekilde yaşamalarının sağlanarak her alanda ve düzeyde temsil ve katılımının artırılması temel amaçtır.

111. Geleceğimizin teminatı çocuklarımızın üstün yararı temelinde iyi olma hallerinin desteklenmesi, hayata eşit ve sağlıklı koşullarda başlayabilmeleri, erken yaşlardan itibaren nitelikli eğitim imkânlarına eşit fırsatlarda erişebilmeleri, sağlıklı bir şekilde beslenmeleri, barınmaları ve gelişmeleri için en uygun ortamın oluşturulması, potansiyellerini gerçekleştirmeye yönelik imkânların artırılması temel amaçtır.

Tablo 45: Kadın ve Çocuk Hedefleri

	2023	2024	2029
Kadın İstihdam Oranı (%)	36,1	36,2	38,0
İşgücüne Katılım Oranı, Kadın (%)	38,3	38,3	40,0
Kadınlara Yönelik Meslek Edindirme Kurslarına Katılım Sayısı	90	150	200
Özel Kreş Sayısı	58	58	70
Denetlenen Özel Kreş Sayısı	58	58	70

Kaynak: İstatistik Kurumu ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.5. Yaşlı Nüfus

a.Amaç

112. Yaşlı nüfusun artmasıyla bakım hizmetlerinin geliştirilmesi, yaşam boyu eğitim imkânlarının artırılması ve yaşlıların değişime uyumunun sağlanması ön plana çıkmaktadır. Yaşlıların yaşam kalitesinin yükseltilmesi, ekonomik ve sosyal hayata etkin bir şekilde katılabilmesi, aktif ve bağımsız olarak hayatlarını sürdürebilmesi, yüksek kalitede uzun süreli bakım, sağlık ve diğer hizmetlerden yararlanabilmesi temel amaçtır.

Tablo 46: Yaşlı Nüfus Hedefleri

	2023	2024	2029
Devlet Huzurevi Sayısı	1	1	3

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı dönemi hedefleridir.

4.4.6. Gençlik

a.Amaç

113. Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, insani ve millî değerlere sahip olarak yetişmeleri, iktisadi ve sosyal hayata ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması temel amaçtır.

Tablo 47: Gençlik Hedefleri

	2023	2024	2029
Genç İşsizlik Oranı 15-24 yaş*	14,9	14,9	9,0
Gençlik Merkezi Sayısı	8	8	12
Gençlik Kampı Sayısı	2	2	3

Kaynak: Çalışma ve Sosyal güvenlik Bakanlığı, Başbakan Yardımcılığı, Turizm, Kültür, Gençlik ve Çevre Bakanlığı, *2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.7. Sosyal Hizmetler

a.Amaç

114. Sosyal hizmetlerin geliştirilmesi, sosyal devlet anlayışının esası olarak ekonomik istikrarın sağlanması, yoksulluğun azaltılarak, toplumsal refahın artırılması temel amaçtır.

Tablo 48: Sosyal Hizmetler Hedefleri

	2023	2024	2029
Sosyal Yardım Alan Kişi Sayısı	4.219	4.326	4.450
Devlet Engelli Bakım Merkezi Sayısı	4	4	6

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.8. Kültür

a.Amaç

115. Kültür ve sanat mirasımızın zenginlik ve çeşitliliğinin korunup geliştirilerek gelecek nesillere aktarılması, milli kültür ve medeniyetimizin ortak değerleri etrafında toplumsal bütünlüğün ve dayanışmanın güçlendirilmesi, kültür faaliyetlerinin toplum genelinde yaygınlaştırılarak kalkınmadaki çok boyutlu etkisinin artırılması temel amaçtır.

Tablo 49: Kültür Hedefleri

	2023	2024	2029
Yıl İçerisinde Restorasyonu/Konservasyonu Tamamlanan Taşınır Kültür Varlığı Sayısı	250	283	450
Yıl İçerisinde Restorasyonu/Konservasyonu Tamamlanan Taşınmaz Kültür Varlığı Sayısı	6	6	25
Müzeleri Ziyaret Eden Ziyaretçi Sayısı	751.703	959.750	2.000.000

Kaynak: Başbakan Yardımcılığı, Turizm, Kültür, Gençlik ve Çevre Bakanlığı, 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

4.4.9. İstihdam ve Çalışma Hayatı

a.Amaç

116. Toplumun tüm kesimlerine iş imkanlarının sunulması, gençler, kadınlar ve engelliler gibi özel politika gerektiren kesimler için özel istihdam politikalarının geliştirilmesi, yerel işgücünün işgücü piyasasına katılımının artırılması, iş sağlığı ve güvenliği şartlarının iyileştirilmesi, işgücünün niteliğinin iyileştirilmesi, kayıt dışılığın önlenmesi temel amaçtır.

Tablo 50: İstihdam ve Çalışma Hayatı Hedefleri

	2023	2024	2029
İşsizlik Oranı (%)	5,1	5,2	5,0
İşgücüne Katılma Oranı (%)	50,9	50,9	53,0
İşgücü*	156.199	188.285	220.950
İstihdam*	148.211	178.495	209.903
İstihdam Oranı (%)	48,3	48,3	50,4
İş Hijyen Laboratuvarı Sayısı	0	0	1

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, *2023 yılı verileri İstatistik Kurumu tarafından 2011 yılı nüfus projeksiyonuna göre açıklanan verilerdir. Kurumun 2019-2023 yıllarını kapsayan nüfus projeksiyonu ile ilgili çalışmasını kapsamaktadır. 2024 yılı verileri gerçekleşme tahmini, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir. 2024 ve 2029 yılı tahminleri İstatistik Kurumunun 2019-2023 nüfus projeksiyon güncellemesi dikkate alınarak hesaplanmıştır.

4.5. KALKINMA İÇİN ULUSAL VE ULUSLARARASI İŞ BİRLİĞİ

4.5.1. Türkiye Cumhuriyeti ile İş Birliği

a.Amaç

117. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, Türkiye Cumhuriyeti ile yakın iş birliğini güçlendirerek ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlanması temel amaçtır.

4.5.2. Uluslararası Örgütler ile Ekonomik İlişkiler

a.Amaç

118. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, uluslararası örgütlerle ilişkilerini artırarak ekonomik kalkınmaya katkı sağlanması temel amaçtır.

4.5.3. Yurtdışı Kıbrıslı Türkler ve Yabancılar için Yatırım Ortamının İyileştirilmesi

a.Amaç

119. Yurt dışında yaşayan Kıbrıslı Türkler ile yabancı yatırımcıların ekonomik büyümeyi desteklemesi ve iş birliği olanaklarını artırarak, yeni iş imkanları yaratmak amacıyla ülkemize yatırımın özendirilmesi temel amaçtır.

Tablo 51: Uluslararası İş Birliği Hedefleri

	2023	2024	2029
Temsilcilik Sayısı	27	27	33
Yapılan Ortak Proje	6	6	20

Kaynak: Dışışleri Bakanlığı, 2029 yılı verileri Dördüncü Kalkınma Planı hedefleridir.

